

- біліктілікті арттырудың сыртқы жүйелері: оқыту компаниялары
- кәсіби бірлестіктер;
- академиялық жүйелер.

Жалпы қорытындыға келетін болсақ: менеджменттің негізгі мақсаты тұтынушының қажеттіліктерін ескере отырып тауарлар мен қызметтер өндірісін ұйымдастыру және кәсіпорынның жеткілікті кірістілігі мен нарықтағы тұрақтылықты қамтамасыз ету. Нарық жағдайындағы ұйымның басқару рөлі өте маңызды. Менеджменттің маңыздылығы жеке ұйым шеңберінен тыс, басқару деңгейі тұтастай алғанда ел экономикасына әсер етеді.

Әдебиеттер

1. Кузьмина Е.Ю. Шығармашылық әлеует ұйымның бәсекелестік артықшылығы ретінде // Менеджменттің өзекті мәселелері - 2013: 18-ші Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары.

2. Потемкин А. И., Филимонова Н.М. Кәсіпорындардағы қызметкерлердің әлеуетін дамыту тәсілдері // Ресейлік кәсіпкерлік журналы. - 2011. - № 5. - Шығарылым. 1 (183). - С. 96-101.

Оразалина А.К., 3 курс (КарГУ им. академика Е.А. Букетова)
 Научный руководитель – к.э.н., профессор Дарибеков С.С.

ТЕНЕВАЯ ЭКОНОМИКА КАК ПРИЗНАК КОНФЛИКТА В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ ОБЩЕСТВА

Каждый день в обществе можно наблюдать огромное количество конфликтов. Как известно конфликт возникает при напряженности в определенных обстоятельствах. Существует совокупность напряженности, в которой мы проживаем каждый день. Она может быть совершенно любого характера, к примеру, социального, политического, этнического, экономического и др. Мы не вдаемся в суть, но думаю, стоит углубиться в смысл именно экономического конфликта, который, как косвенно, так и напрямую влияет на нас буквально каждую минуту нашего времени.

Взаимоотношения между предпринимателями и производителями, а также властью и бизнесом в основном сопровождаются разного типа противоречиями и разногласиями. Экономические разногласия рождаются при рассогласовании определенных требований, которые мешают для хорошей бизнесной среды и предпринимательской деятельности. Они появляются по причине противоречий в самом законодательстве, большого налога, коррупции, которые не просто создают помехи для развития, но и для безубыточного существования бизнеса. Различные сложности при оформлении документации предпринимательской деятельности, при его регистрации, огромное количество бумаг провоцируют предпринимателей искать более легкие пути, вести неоформленную (незаконную) предпринимательскую деятельность. Сейчас уже активно и повсеместно используются обходные пути, способы и приемы для выведения части или даже всего бизнеса в теневой сектор экономики. Теневая экономика в данном случае возникает как ответная реакция на имеющиеся противоречия и разногласия в экономической системе общества.

Теневая экономика на сегодняшний день присутствует во всех странах, во всех видах экономической деятельности (потребление, производство, обмен, распределение), в различных формах и масштабах. Понятие скрытой экономики не так старо. Одним из первых, еще в начале XX в. за изучение данного конфликтного феномена взялся П. Гутман «Подпольная экономика». П. Гутман сделал акцент на недопустимости игнорирования роли и масштабов теневой экономики [1]. В. Поммерене, Ф. Шнайдер придерживаются следующего определения теневой экономики: это все незарегистрированные экономические действия, которые вносят вклад в официально рассчитываемый валовой национальный продукт [2].

Большинство авторов расценивают теневую экономику как сферу деятельности всего нелегального и несущего вред развитию экономики страны. Хотя это очень спорный вопрос. Ведь сама по себе теневая экономика служит сдерживающим фактором для огромного конфликта в обществе. Один «прокол» со стороны власти уже произошел, в следствие чего появился сектор Теневой экономики. Теперь вдумайтесь, что произойдет если ошибутся 2 стороны, являющиеся точкой отсчета для развития коллапса в системе экономического общества. Разве это не парадоксально?

Для точной оценки конфликтогенности общества стоит рассмотреть взаимосвязь понятий об экономике в целом. Вся экономическую деятельность, как мы знаем, охватывает экономика государства, в свою очередь она делится на формальную и скрытую, и здесь же, скрытая включает в себя как раз теневую экономику. Но именно сектор теневой экономики можно назвать законным «по сути», ведь он относится хоть и к скрытой, но легальной экономике.

Литература

1. Gutmann Pierre M. The subterranean economy//Financial Analysts Journal.//1977, 34:1. – P. 24-27.
2. Schneider F. Shadow economies: Size, causes and consequences / F. Schneider, D. Enste// The journal of economic Literature. – 2000, 38/1.-P. 77-114.
3. Википедия, Свободная энциклопедия// официальный сайт: <http://ru.wikipedia.org/>.
4. Фадеев В. А. Методика оценки теневой деятельности на отраслевом уровне// <http://www.economy.ru/fadeev/>.
5. Осипенко // Экономическая криминология (1990) //проблемы старта.

Сакенова Г.Б., 3 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.м, аға оқытушы Ахметова А.С.

ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЖАҒАНДЫҚ ТРЕНДТЕРІ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ

Бүгінгі таңда, дамушы әлемде интернет экономикасы жылына 25%-ға дейін өсіп келеді және ешбір экономика мұндай қарқынға жете алмайды. Соңғы 2 жыл ішінде бүкіл әлемдік деректердің 90%-ы жиналды. Қазірдің өзінде 35 миллиард құрылғы интернетке қосылып, деректер алмасады. Бұл әлем халқынан бес есе көп. Сонымен қатар, үкіметтер мен корпорациялар кибершабуылдар үшін жыл сайын жарты триллион доллар жұмсайды, бұл жаңа құбылыс болып табылады.

Цифрландыру әрекеті адам капиталы белсенді дамып келе жатқан жаңа қоғамның пайда болуына әкеледі.Болашақ туралы білім мен дағдылар жас кезінен тәрбиеленеді, автоматика және басқа да жаңа технологиялар арқылы бизнестің тиімділігі мен жылдамдығы артып, азаматтардың өз мемлекеттерімен диалогы қарапайым әрі ашық болады. Сандық революция біздің көз алдымызда болып жатыр.

Соңғы жылдардағы бұл өзгерістер әртүрлі салада көптеген технологиялық инновациялардың енгізілуіне байланысты. Өндіріс әдістері мен қосылған құн түбегейлі өзгереді, адамдардың білімі мен дағдыларына жаңа талаптар пайда болады. Өнеркәсіптік интернет – бұл салалардың болашағын қалыптастырады және жылдам және ақылды өндіріс қуатын пайдалану арқылы өнімділікті арттырады. 3D басып шығару технологиясы бүгінде авиация, логистика, биомедицина және автомобиль өнеркәсібінің салаларын өзгертуде. Blockchain-де ақша жүйесін жаһандық қайта құрудың барлық алғышарттары бар.

Қазіргі уақытта 15-тен астам мемлекет цифрландырудың ұлттық бағдарламаларын жүзеге асыруда. Ұлттық экономиканы цифрландыру бойынша жетекші елдер – Қытай, Сингапур, Жаңа Зеландия, Оңтүстік Корея және Дания. Қытай өзінің Интернет Плюс бағдарламасы аясында сандық өндірістерді дәстүрлі салалармен біріктіреді, Канада Торонтода АКТ орталығын, Сингапур АКТ-ға негізделген ақылды экономика құрады, Оңтүстік Корея адами капиталға, кәсіпкерлікке және экономикаға назар аударады. Дания АКТ саласын алға жылжытуға бағытталған, ал Дания мемлекеттік секторды цифрландыруға назар аударады[1].

Бүкіл әлем сандық түрлендіру идеясын қабылдады. Қазіргі әлемде цифрлық технологиялар ұлттық экономиканың дамуында маңызды рөл атқарады. Цифрлық технологиялар бірнеше артықшылықтар берді: халыққа және бизнеске арналған мемлекеттік қызметтерге қол жетімділік, жылдам ақпаратпен алмасу, бизнестің жаңа мүмкіндіктері, жаңа цифрлық өнімдерді жасау және басқалары. Цифрландыру қалай дамып жатыр, әлемдік тәжірибе қандай және Қазақстанда алға жылжу үшін қандай мүмкіндіктер бар деген сұрақ туындайды. Қазақстан үкіметі мен үкіметі ұзақ мерзімді экономикалық өсуді анықтаудағы қоғамдық ақпарат пен сандық технологиялардың маңыздылығын мойындай отырып, мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарының бірі ретінде осы саланы дамытуға белсенді қатысады.Қазақстан экономикасын цифрлық түрлендірудің негізі 2013 жылы бекітілген «Ақпараттық Қазақстан 2020» мемлекеттік бағдарламасы болып табылады[2].

Тиісті шараларсыз, интернет байланысы әлсіз және цифрландырудың ең жоғары деңгейі бар елдер арасындағы алшақтық, сондай-ақ қазіргі теңсіздік артады. Цифрлық теңсіздік, әр түрлі